

A TERMÉSZET VILÁGA MÚLTJA ÉS JELENE – ERDÉLYI KAPCSOLATAI

1869 januárjában Pesten, Khór és Wein könyvnyomdájában *Természettudományi Közlöny* néven megjelent egy folyóirat. Szerkesztőként Szily Kálmán, az akkor 31 éves kiváló fizikus jegyezte a lapot, aki a Magyar Természettudományi Társulat főtitkára volt.

A lapalapító már az első számban pontosan meghatározta a célt: *„élvezetes és tanulságos olvasmányt akar nyújtani, melyből a természettudományok legújabb és legfontosabb haladásait könnyű szerrel megismerhessék, másrészt pedig azon van, hogy szélesebb körben terjessze, s ha szükség van meg is kedveltesse, lassanként észrevétlen beoltsa a természettudományi ismereteket”* olvasóiba. (Ezt a célt máig követjük, igyekezve a jól lerakott alapokra korhű épületet emelni. A folyóirat Természet Világa címmel ma is megjelenik, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat lapjaként.)

A lapalapítónk, *Szily Kálmán* (1838–1924) kiváló fizikus volt, a Műegyetem első rektora, a Magyar Tudományos Akadémia főtitkára (1889-1905), a Magyar Természettudományi Társulat főtitkára, aki nemcsak a Természettudományi Közlönyt alapította meg, hanem 1905-ben a Magyar Nyelvtudományi Társaságot, és annak folyóiratát, a Magyar Nyelvet is. Bár természettudós volt, mégis az Akadémia nagyjutalmát nyelvészeti munkásságáért kapta 1914-ben.

Ő volt az, aki 1885-ben közzétette Bolyai János híres temesvári levelét, melynek legendás sorát ma is oly gyakran idézzük: „*semmitől egy ujj más világot teremttem.*”

Hosszan beszélhetnék folyóiratunk „dicső” múltjáról, idézve Kosztolányi Dezsőt, aki azt írta 1935-ben: *„Azóta vannak olvasható tudományos folyóirataink, amióta a Természettudományi Közlöny ezt úttörő gyanánt megkezdte”*, vagy Beck Mihály akadémikus vélekedését a közelmúltból: *„Úgy vélem, a Természettudományi Közlönynek a legjobb európaiakkal vetélkedő*

magyar középiskolák mellett oroszánrésze volt a századforduló hatalmas és hatásában máig érezhető hazai természettudományos fellendülésében.”

Egy folyóiratot szerzői tehetnek naggyá. Már Szily Kálmán is abban látta a Természettudományi Közlöny sikerét, hogy szerzői között megtalálhatjuk a *„legtiszteltebb veterán tudósainktól kezdve a most javában dolgozó derékhadon át, le egészen a még egyetemen járó ifjúságig az egész tollfogható természettudományi író nemzedéket.”*

Folyóiratunknak ma is ez az ereje: szerzői a magyar természettudományos-műszaki értelmiség legjobbjából kerülnek ki. Ide értve a határainkon túli magyarság szellemi értékeit. Ennek bizonyosságául mutatok be összeállításokat a Természet Világában szerzőként megjelenő erdélyi kutatókról és fiatalokról, illetve az általuk publikált írásokból. Külön összeállítást készítettem az elmúlt húsz évben, folyóiratunkban publikáló kolozsvári szerzőkről.

A Természet Világának csaknem két évtizede szerves része egy 16 oldalas természettudományos diáklap. A belső mellékletként megjelenő diáklap cikkeit tehetséges középiskolások írják. Az ifjú szerzők a honi és a határainkon túli középfokú intézményekből, líceumokból kerülnek ki. A folyóirat által meghirdetett diák-cikkpályázaton minden évben megméretnek az ifjú szerzők, itt választjuk ki a legjobb írásaikat.

Minden év tavaszán, március első szombat délutánján a Magyar Tudományos Akadémián ünnepélyes keretek között adjuk át a nyertes diákok díjait. Munkáikat a zsűri elnökök ott is alaposan értékelik. Díjazzuk a legjobb felkészítő tanárokat is (Metropolis- és Rotary-díjakkal).

Kezdetektől küldtek írásokat diákpályázatunkra a külhoni magyar tannyelvű iskolákban tanuló diákok, elsőként az erdélyiek. A határainkon túlról pályázó diákok zömét ma is az erdélyiek adják. Az összeállított *táblázat* is mutatja, hogy Erdély diákjai milyen sikeresek. Ha összeadjuk a lapunkban megjelent írásaik terjedelmét, az csaknem száz szerzői ívnyi könyvnek felelne meg.

A Természet Világa rendszeresen megjelentet egy-egy tudományterületet átfogóan és elmélyülten bemutató különszámokat. Különszámaink legtöbbször – Orvostudomány, Idegtudomány, Matematika, Bolyai-émlékszám, Napjaink kémiája, Együtt, A fizika százada stb. – erdélyi szerzők is adtak szellemi hozzájárulást.

A folyóiratunkat segítő tudós szerkesztő bizottságnak két erdélyi tagja van: *Gábos Zoltán* akadémikus (Kolozsvár) és *Weszely Tibor* professzor (Marosvásárhely).

A Természet Világa a kilencvenes évek közepétől a hazai ismeretterjesztő lapok közül elsőként vált elérhetővé az interneten (www.termeszenvilaga.hu). Havi rendszerességgel jelennek meg új számaink a neten, folyamatos a tematikus tartalom bővítésünk is.

Idáig kb. 1000 Természet Világa-cikket tettünk elérhetővé a honlapunkon.

A Természet Világa tudományos ismeretterjesztő folyóirat misszióját 2004-ben Magyar Örökség-díjjal ismerték el. Felemelő érzés, hogy ebben a díjban sok erdélyi kutató és tehetséges erdélyi fiatal építő munkáját is benne tudhatom.

STAAR GYULA